

Utbildningsdepartementet

Statens skolverk
106 20 Stockholm

Uppdrag om samverkan för bästa skola

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att i dialog med huvudmän genomföra insatser i syfte att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten inom och mellan skolor. Insatserna ska riktas till skolor med låga kunskapsresultat eller hög andel elever som inte fullföljer sina studier, och som har eller bedöms få svåra förutsättningar att förbättra sina resultat på egen hand. Skolverkets bedömning av vilka skolor som ska prioriteras för deltagande samt identifikation av relevanta utvecklingsområden ska främst baseras på underlag från Statens skolinspektion.

Skolverket ska i samverkan med varje berörd huvudman identifiera insatser som kan stärka huvudmannens förmåga att planera, följa upp och utveckla utbildningen så att kunskapsresultaten i de utvalda skolorna höjs och likvärdigheten inom och mellan skolorna ökar. Eleverna ska ges möjlighet att yttra sig i frågan. Insatserna ska baseras på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Skolverket ska därefter komma överens med varje berörd huvudman om hur insatserna ska utformas och genomföras. I överenskommelserna ska Skolverkets och skolhuvudmannens respektive ansvar och åtaganden klargöras. Skolverket fattar beslut om att genomföra insatserna.

Satsningen ska omfatta grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasie- och gymnasiesärskolan. Uppdraget ska genomföras med förbehåll för riksdagens beslut i fråga om propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99).

Genomförande av uppdraget

Skolverket ska i planeringen av uppdraget inhämta synpunkter från Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

Synpunkter bör också inhämtas från andra relevanta aktörer, t.ex. inom barnrätts- och funktionshindersområdet.

För att möjliggöra synergieffekter ska Skolverket så långt som möjligt samordna denna satsning med andra satsningar som kan tillföra uppdraget mervärde, t.ex. regeringens åtgärder inom den nationella samlingen för läraryrket, nationella skolutvecklingsprogram, insatser för nyanlända elever och kompetensutveckling för lärare och förskollärare.

Skolverket ska också i största möjliga utsträckning tillvarata erfarenheter från andra projekt och satsningar inom samma område, till exempel Skolverkets uppdrag att stödja grundskolor i utanförskapsområden (U2011/6863/S) och uppdraget till IFAU att utvärdera dessa satsningars effekt på elevernas kunskapsresultat (U2012/1875/S). Skolverket ska även tillvarata internationella erfarenheter samt undersöka möjligheten att förstärka satsningen med medel från den europeiska socialfonden.

Ekonomiska förutsättningar för uppdraget

För insatserna får Skolverket, med förbehåll för riksdagens beslut i fråga om propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/14:99), totalt använda högst 30 miljoner kronor av det på statsbudgeten under utgiftsområde 16 för budgetåret 2015 föreslagna anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

I nämnda proposition har regeringen bedömt att satsningen på detta uppdrag, uppdraget att genomföra insatser för att höja studieresultaten för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska samt regeringens satsning på högre löner för lärare i skolor med tuffa förutsättningar uppgår till totalt 300 miljoner kronor 2015 och fr.o.m. 2016 till totalt 600 miljoner kronor årligen.

Redovisning och utvärdering av uppdraget

I uppdraget ingår att senast den 10 augusti 2015 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) inkomma med ett förslag till fördelning av medel mellan detta uppdrag och uppdraget att genomföra insatser för att höja studieresultaten för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska (U2015/3356/S) för 2016.

I uppdraget ingår också att senast den 15 mars 2016 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) inkomma med en genomförandeplan för insatserna fr.o.m. 2016. Skolverket ska redovisa omfattning, kostnader, inriktning, genomförande och resultat av insatserna. I planen ska även beskrivas hur Skolverket avser att samordna detta uppdrag med andra relevanta uppdrag, t.ex. läslyftet eller mattelyftet.

Skolverket ska följa upp satsningen och fr.o.m. 2016 årligen senast den 15 mars redovisa hur genomförandet av uppdraget fortlöper. Redovisningen ska också innefatta en beskrivning av hur myndigheten tillvaratagit Skolinspektionens underlag. Myndighetens kostnader för att samordna och utveckla insatserna ska särredovisas. Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) underrättat om hur insatserna fortlöper.

Skälen för regeringens beslut

I skollagen (2010:800) finns bestämmelser som syftar till att garantera alla barns och elevers lika tillgång till utbildning. Strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 §) samt att alla ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden (1 kap. 8 §). Det framgår också att utbildningen i skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 §). Enligt förarbetena till skollagen innebär begreppet ”likvärdig” inte att utbildningen ska vara likformig i betydelsen likadan utan att kvaliteten i verksamheten ska vara så hög att de fastställda nationella målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs (prop. 2009/10:165 s. 638). Kravet på en likvärdig utbildning innebär således inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska i stället tas till elevernas olika förutsättningar och behov, och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen (prop. 2013/14:160 s. 20). I skollagen anges också att kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 a §).

Trots skollagens krav pekar nationella och internationella rapporter och mätningar på att likvärdighet i skolsystemet inte upprätthålls. Inte minst visar den tillsyn och de granskningar som Skolinspektionen genomför att så är fallet. Många huvudmän och skolor efterfrågar ett stöd för den fortsatta utvecklingen efter Skolinspektionens beslut. Detta har Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) också pekat på i sin rapport *Improving schools in Sweden: An OECD perspective* (2015).

Enligt en studie av The International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), *Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) 2011*, är socioekonomisk bakgrund av fortsatt stor betydelse för elevernas prestationer i matematik och naturvetenskap. Resultaten från OECD:s studie *Programme for*

International Student Assessment (PISA) 2012 visar att svenska 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap fortsätter att försämrans. I matematik är nedgången lika stor bland låg- och högpresterande elever. I läsförståelse och naturvetenskap är det däremot främst de lågpresterande eleverna som tappat mest. I IEA:s studie Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS) 2011 framkommer att elever med välutbildade föräldrar presterar bättre än elever som har föräldrar med lägre utbildning.

Enligt Skolverkets lägesbedömning från 2012 (rapport 2013:387) finns det ett fortsatt starkt samband mellan socioekonomisk bakgrund och hur elever lyckas i skolan. Skillnaderna i grundskolors genomsnittliga resultat har enligt Skolverket fördubblats under de senaste 20 åren, dock från en tidigare internationellt sett låg nivå. Skolverket har också i tidigare rapporter, Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov? (rapport 2009:330), Resursfördelning till grundskolan – rektorers perspektiv (rapport 2011: 365) samt Kommunernas resursfördelning till grundskolor (rapport 2013:391), visat att det kompensatoriska inslaget i huvudmännens resursfördelning är förhållandevis litet, och att kommunerna inte alltid fördelar efter behov. Skolverket påpekar i lägesbedömningen att de ökade skillnaderna i skolors resultat kräver kraftfulla åtgärder på nationell och kommunal nivå om likvärdigheten i skolsystemet ska upprätthållas.

Efter grundskolan och motsvarande skolformer påbörjar nästan alla ungdomar i Sverige (99 procent) en gymnasieutbildning. Samtidigt var det bara ca 70 procent av dem som påbörjade sin utbildning 2011 som fick gymnasieexamen eller studiebevis efter tre år. Det är i nivå med elever som gått i den tidigare gymnasieskolan. Efter ett fjärde år ökade andelen som fått slutbetyg med ca fem procentenheter. I Skolinspektionens kvalitetsgranskning Varannan i mål (2009:1) granskades gymnasieskolors förmåga att få alla elever att fullfölja utbildningen. Granskningen visar bl.a. att skolor saknar ett målinriktat arbete för att få alla elever att fullfölja sin utbildning, att skolor har bristande kontroll över sina resultat och processer – särskilt över undervisningens kvalitet – och att det råder stora skillnader mellan de granskade skolorna när det gäller att anpassa undervisningen till den enskilde eleven.

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning av utbildningen på introduktionsprogrammen yrkesintroduktion och individuellt alternativ. I rapporten Utbildningen på introduktionsprogrammen i gymnasieskolan (2013:6) framkom bl.a. att planeringen av undervisningen sker utifrån skolans snarare än elevens behov, att lärarnas bemötande av eleverna har stor betydelse för elevernas lärande och att otillräckligt stöd – i form av exempelvis studie- och yrkesvägledning eller

elevhälsa – begränsar elevernas möjligheter. I Skolinspektionens rapport Undervisning på yrkesprogram (2014:5) konstaterades att på drygt hälften av de granskade skolorna fick elever i behov av särskilt stöd inte åtgärder som var anpassade utifrån de behov eleven har. Skolinspektionen fann också att förväntningarna på eleverna måste höjas.

Statens skolinspektion visar i rapporten Kommunernas resursfördelning och arbete mot segregationens negativa effekter i skolväsendet (2014:01) att de flesta av de granskade kommunerna kan förbättra sina strategier för att motverka segregationens negativa effekter. I granskningen ingick 30 kommunala huvudmän, vilket innebär att det inte går att dra generella slutsatser på nationell nivå av rapporten. Granskningen visar emellertid exempel på skolor som kraftigt förbättrat sina resultat när kommunen tillfört betydande resurser i kombination med att dessa skolor har omsatt resurserna i ett långsiktigt och kvalitetsbaserat utvecklingsarbete grundat på forskningsresultat. Det finns i granskningen också exempel på kommuner där det bedrivs ett medvetet och långsiktigt utvecklingsarbete på huvudmannanivå, som resulterat i förbättrad måluppfyllelse för kommunen totalt.

Mot bakgrund av ovanstående bör Skolverket ges i uppdrag att i dialog med skolhuvudmän genomföra insatser i syfte att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten inom och mellan skolor. Insatserna ska avse skolor med låga kunskapsresultat eller hög andel elever som inte fullföljer sina studier och som har eller bedöms få svåra förutsättningar att förbättra sina resultat på egen hand.

Regeringen avser att ge Skolinspektionen i uppdrag att till Skolverket löpande lämna underlag avseende vilka skolor som ska prioriteras för deltagande samt identifikation av relevanta utvecklingsområden.

På regeringens vägnar

Gustav Fridolin

Gunnar Stenberg

Kopia till

Finansdepartementet, budgetavdelningen
Riksdagen, Utbildningsutskottet
Statens skolinspektion